

DIASZPÓRAINTERJÚK

A világban szétszórt kisebb-nagyobb lélekszámú magyar diaszpóráközösségek mára nagy múltú és kiterjedt intézményrendszerrel rendelkeznek. Az emigrációs hullámokkal külföldre került magyar emberek és leszármazottaik az őket körülvevő társadalmi környezet hatásainak függvényében megőrizték származástudatukat, generációról generációra átadva az etnikai határok fenntartásának igényét. Hétvégi magyar iskolákat, cserkészcsapatokat, néptáncgyűteseket, könyvtárakat, egyházközösségeket, kulturális központokat és egész kontinensekre kiterjedő ernyőszervezeteket hoztak létre. Mindemellett a magyar kormány részéről is egyre nagyobb figyelmet és támogatást kapnak. Az egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése (2010. évi XLIV. törvény), valamint a szavazati jog kiterjesztése (2011. évi CCIII. törvény) lehetővé teszi számukra a magyar állampolgárság könnyített úton történő felvételét, valamint a magyarországi parlamenti választásokon való részvételt. A 2011 óta évente ülésező Magyar Diaszpóra Tanács, valamint a 2017-ben elindított Hétvégi Magyar Iskolák Találkozója állandó jellegűvé tette a szervezeti vezetőikkel való kapcsolattartást. A Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága által elindított támogatási programok – a Julianus Program, a Kőrösi Csoma Sándor Program, a Mikes Kelemen Program, valamint a különféle birthright programok – segítséget nyújtanak tárgyi örökségeik megőrzéséhez, magyar nyelvi és kulturális ismereteik ápolásához, valamint anyaország-orientációjuk megerősítéséhez. Végül, de nem utolsó sorban az évről évre nagyobb költségvetésű, diaszpóra felé irányuló egyedi és pályázati támogatások segítenek a közösségi programoknak és magyaróráknak helyet adó magyar házak és hétvégi magyar iskolák fenntartásában, működtetésében.

A magyar diaszpóra intézményesülésének és anyaországi kapcsolatainak mélyebb megismerése érdekében felkerestem és mélyinterjúkat készítettem azokkal a szervezeti vezetőikkel, akik a helyi, lokális szinten végzett közösségépítő tevékenységeik mellett jelentős szerepet vállalnak a magyar diaszpóra regionális, országhatárokat átívelő kapcsolathálójának kialakításában, a nagyobb ernyőszervezetek irányításában, valamint az anyaországi

vezetőkkel meglévő kapcsolatok fenntartásában. A velük folytatott beszélgetések fényt derítenek a területenként eltérő önszerveződési folyamatok sokrétűségére, a közösségi élet régi és új kihívásaira és lehetőségeire, valamint a magyarországi támogatások fogadtatására. Jelen rovatban ezeknek a beszélgetéseknek a feldolgozott szövegeit közöljük az egymást követő lapszámainkban. A mélyinterjúk elkészítésével a magyar diaszpóra szervezeti életének értelmező megértése és bemutatása volt a célom: a diaszpóra intézményesülésének emberi mivolta után kutattam, a jelentések nyomába szegődve.

Gaszó Dániel
szerkesztő

„...A DIASZPÓRÁBAN MŰKÖDŐ SZERVEZETEK
LEGTÖBBJÉT CSERKÉSZEK ALAPÍTOTTÁK” –
LENDVAI-LINTNER IMRÉVEL
GAZSÓ DÁNIEL BESZÉLGET

Lendvai-Lintner Imre 1949-ben született Ausztriában. Édesapját – aki a második világháborúban katonatiszt volt – halálra ítélték, ezért kellett a családnak elmenekülnie Magyarországról. 1956 nyarán továbbvándoroltak Amerikába, New Jersey államban telepedtek le. Imre ott kezdett el cserkészkedni, ez az élmény kihatott az egész életére. 1997 óta elnöke a Külföldi Magyar Cserkészszövetségnek, mely irányítása alatt jelentősen kibővült, mára több ezer diaszpórában élő magyar cserkészt tömörít magába. Beszélgetésünk során a cserkészlet közösségformáló erejéről, régióként eltérő lehetőségeiről, valamint a Külföldi Magyar Cserkészszövetség működéséről, céljairól és anyaországi kapcsolatairól kérdeztem őt.

Gazsó Dániel: A Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCSZ) legutóbbi, 2019 márciusában tartott közgyűlésének brazíliai beszámolója szerint: „A São Pauló-i magyar közösség magyar öntudatának megtartásában óriási szerepe van a cserkészletnek: a szervezetek vezetőségének 90%-a cserkész; 10%-a, aki nem cserkész, az cserkészbarát”. Ez egy általános képlet vagy egy brazíliai specialitás? A magyar diaszpóra szervezeti életében máshol is ilyen nagy jelentősége van a cserkészletnek?

Lendvai-Lintner Imre: Igen. Erre tömördek példát tudok neked mondani. Most halt meg Hámos László, a Magyar Emberi Jogok Alapítványának elnöke, ő is és az édesapja is cserkész volt. Mindig arról beszélt, hogy ő a cserkészletben mi mindent tanult. Felnőttkorában már nem cserkészkedett, azt csinálta, amit csinálnia kellett, de azt cserkész szemléletben tette. Telekinek volt egy mondása, ami így hangzott: „*a feladatunk elcserkészíteni a társadalmat*”. Ezt még a '30-as években mondta. Ha az ember most megnézi, a diaszpórában működő szervezetek legtöbbször cserkészek alapították. Itt van például a Magyar Baráti Község, ami minden évben megszervezi az Itt-Ott Találkozót Ohióban, annak három

alapítójából kettő cserkész volt. A Magyar Diaszpóra Tanács ülésein jelen lévő 110 emberből is legalább 40 aktív cserkész volt, a többiek fele pedig cserkész szülő. Azt mondhatjuk, hogy két olyan erős szervezettípus van, ami az egész diaszpórában fellelhető: az egyik az egyház, a katolikus és a református egyházak, a másik a cserkészet. A Nemzetpolitikai Államtitkárság is mindig ezeket hozza fel példának, hogy ilyen intézményrendszereket kellenek felállítani, és ebbe az irányba is haladnak, ezt a célt szolgálja a nemrég elindított Hétfévi Magyar Iskolák Találkozója, amire engem is elhívtak, és amin Te is ott voltál.

GD: Mielőtt részletesebben rátérnénk a cserkészet diaszpóráközösségekben betöltött szerepére, beszélj egy kicsit magadról: hogyan kerültél külföldre, és hogyan lettél a Külföldi Magyar Cserkészszövetség elnöke?

LLI: Szüleim '49 januárjában hagyták el Magyarországot. Apám halálra volt ítélve: katonatiszt volt; megszökött; menniük kellett. Először apám ment ki Ausztriába, édesanyám pár héttel később ment utána, én meg már Ausztriában születtem, a svájci határ közelében. Onnan 1956 nyarán mentünk Amerikába, ahol már éltek ismerőseink, szóval volt, aki garanciát vállalt értünk. Mi egyenesen a barátainkhoz mentünk New Jerseybe, egy Passaic nevezetű kis faluba, kb. 30–40 kilométerre New York városától. Ott egy tipikus magyar diaszpóráközösség élt: volt katolikus templom meg református gyülekezet, iskola, cserkészet, polgári körök. [...] A családban senki sem volt cserkész, de édesapám engem beíratott, azt gondolhatta: „*a gyerekek csak jót tesz, hogyha más magyar gyerekek között van*”. Így 1956. szeptember közepén elkezdtem cserkészkedni a 6. számú Gábor Áron Cserkészcsapatban. Ott végigmentem a teljes számléltérán, míg végül 20 éves koromra én lettem a csapatvezető. Szóval én egy magyar gettóban nőttem fel: cserkészkedtem; hétfévi magyar iskolába jártam; templomba jártam; minden évben megünnepeztük október 23-át meg március 15-ét. Ezt úgy kell elképzelni, hogy amikor 7–8 éves kölyök voltam, leszálltam a buszról, és ahogy sétáltam be a Szent István Római Katolikus Egyházközség elemi iskolájába, kezit csókolomot köszöntem a nénikéknek. A legtöbb magyar ott lakott abban a három utcában. Ezek a magyar negyedek most már nem léteznek, a nénikék kihaltak, családjaik kiköltöztek a kertvárosokba. [...] Ebben a faluban 30 ezer lakos élt, és volt magyar, szlovák, lengyel, német, olasz, portugál, ukrán és két angol katolikus templom. Mindegyik közösségnek volt elemi iskolája. Engem magyar Jézus Szíve-apácák tanítottak, akik mind tökéletesen beszéltek magyarul, de ránk szóltak, ha megszólaltunk magyarul. Ez volt a beolvasztás időszaka. [...] Mi természetesen magunk közt magyarul beszéltünk, de az apácák nem szerették, ránk szóltak. A cserkészetben viszont lehetett magyarul beszélni, hülyéskedni, bulizni, kimenni a természetbe. Nekem onnan voltak a haverjaim. Már akkor nagyon megtetszett ez a szervezet, ráadásul ott volt a külföldi magyar cserkészet atyja,

Bodnár Gábor, aki a Passaic folyó túlsó partján lakott, Garfieldben. [...] Gábor apámnak jó barátja volt. Én már akkor beleszúrtam ebbe az egészbe: Gábor protezsált engem, hogy legyek az intézőbizottság elnöke, meg ez, meg az, meg amaz, míg végül 43 éves koromban átadta nekem a szervezet vezetését.

GD: A Külföldi Magyar Cserkészszövetség vezetése egy főállású foglalkozás, vagy mellette máshol is dolgoztál?

LLI: 43 éves koromtól 56 éves koromig munka mellett csináltam. Én az olajiparban dolgoztam, mérnököknek voltam a menedzsere. Szóval esténként, szombaton és vasárnap csináltam a cserkészteket.

GD: Ez egy karitatív munka, fizetés nem jár érte?

LLI: A szövetségnek egyetlen fizetett alkalmazottja van, a titkár. Mindenki más önkéntesként csinálja ezt, annyi munkát vállal, amennyit bír. Ennek vannak előnyei és hátrányai is. Egyik előnye az, hogyha valaki lelkesedik, akkor hihetetlen dolgokat képes megcsinálni, ugyanakkor, ha valaki nem egészen kompetens, vagy nem csinálja meg határidőre, amit elvállalt, az ember nem rúghatja ki, hiszen önkéntes munkát végez.

GD: A külföldön működő magyar cserkészteket milyen anyagi forrásból tartja fent magát?

LLI: Ez alapján véve úgy működik, hogy minden cserkészteztől kérünk tagdíjat, ami minimális. A szervezet éves költségvetése 400–500 ezer dollár, kb. 150 millió forint. A tagdíjból kb. 30 ezer dollár jön be. [...] Évente kérelemlevelet küldünk ki, naptárat készítünk, amiért kérünk adományt. [...] Én most harcolok azért, hogy a magyarországi költségvetésbe bekerüljön egy sor a cserkészteket támogatásáról. Elsősorban nem a Külföldi Magyar Cserkészszövetségnek kéne a támogatás: egyszerűen látom, hogy az erdélyiek, a felvidékiek, a kárpátaljaiak, a vajdaságiak és a horvátországiak nem tudnak létezni, mert nem kapnak semmilyen támogatást, sem a többségi kormánytól, sem Európától. Az angolszász adakozás a Kárpát-medencében nem létezik, vagy épp most kezd csak megszületni. Én meg látom, hogy az egyik szövetségnek kell egy sátor, a másiknak kell menni táborozni, a harmadiknak egyenruhára van szüksége, ezeket mind össze kell guberálni. A Nemzetpolitikai Államtitkárság egy nagy segítség, mert közel 60 millió forintot osztanak szét a szövetségek között. Ez annak köszönhető, hogy sikerült megvalósítanunk, hogy a KMCSSZ az összes többi határon túli szövetséggel együtt nemzeti jelentőségű intézmény legyen. Ezt én meg a főtitkárunk intéztük el, nekünk van egy komoly kapcsolatrendszerünk.

GD: Mégis hogyan sikerült ezt elérnetek?

LLI: A miniszterelnök-helyettes [Semjén Zsolt] behívott, hogy szeretne hallani a cserkészetéről. Tartottam neki egy 20 perces beszámolót. A végén azt mondtam neki: *„Nagyra értékeljük, hogy a KMCSSZ bekerült a nemzeti jelentőségű intézmények körébe, de megkérném a miniszterelnök-helyettes urat, hogy emelje be a többi, szomszédos országokban működő magyar cserkészszövetséget is”*. Ő azt felelte, hogy ha a határon túli politikummal meg tudunk egyezni, akkor ő támogatni fogja. Na, most amit nem tudott, az az, hogy a KMCSSZ főtítkárnak, Szórád Gábornak az édesapja, Gyuri, polgármester volt Szabadkán, és az egyetemről ő vette fel első állásába Pásztor Istvánt, a vajdasági magyarok jelenlegi vezetőjét. Mikor Gábor és az édesapja lementek Szabadkára, Pista örömmel fogadta őket. Megbeszélték, hogy régen milyen csinosak voltak a titkárnők, aztán adott egy ajánlólevelet, hogy a Vajdasági Magyar Cserkészszövetséget vegyék fel a nemzeti jelentőségű intézmények sorába. *„Kérlek szépen”* – mondta Pista, és megírta a levelet. *„Tudok még nektek valamit segíteni?”* – kérdezte a végén. Erre Gáborék: *„Nem lehetne Hunort felhívni, hogy Erdélyben is előreléphessünk?”* Erre felhívta Kelemen Hunort, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnökét, aki rögtön mondta, hogy megírja az ajánlólevelet, mert az öccsének mindenik gyereke cserkész. Kárpátalján, az ottani cserkészszövetség vezetője, Popovics Pál egy iskolába járt Brenzovics Lászlóval, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnökével, így onnan is megvolt az ajánlólevél. Felvidéken Csáky Pál, a Magyar Közösség Pártjának volt elnöke, európai parlamenti képviselő felesége és két lánya szintén cserkészek. Szóval egy hónappal később én odamentem a miniszterelnök-helyetteshez és átadtam neki a leveleket, hogy *„kedves miniszterelnök-helyettes úr, ezzel akkor most lehet lépni”*.

GD: A KMCSSZ a befogadó országoktól, illetve valamely más, akár globális szinten működő intézménytől nem kap támogatást?

LLI: A Cserkészmozgalom Világszervezetéből, mely elvben a világ cserkészeit fogja össze, minket, a vassüggöny mögötti cserkészeket 1966-ban kivettek.

GD: De hát Ti nem is voltatok a vassüggöny mögött!

LLI: A Világszervezetnek az az alapelve, hogy *„egy nemzet, egy szövetség”*. Amikor a második világháború véget ért, akkor ezeket a *„menekült szövetségeket”* – bennünket így tituláltak – bevettek mint megfigyelőket a Világszervezetbe. Aztán a lengyel testvéreink kiverték a balhét, hogy 20 év után ideje, hogy adjanak nekünk is teljes tagságot. Ez nem jött be, mert a Világszervezet legnagyobb pénzforrása az amerikai cserkészet volt, az amerikaiak pedig abban az időben kezdtek egy kicsit az oroszok és a románok felé kacsintani, így végül mi azt a választ kaptuk, hogy nem lehetünk a Világszervezet tagjai.

GD: A Cserkészmozgalom Világszervezete a mai napig nem fogadja el a Külföldi Magyar Cserkészszövetséget, ellenben az 1989-ben Magyarországon újjáalakult Magyar Cserkészszövetségnek tagságot adott. Ennek mi az oka?

LLI: Ez egy külön tanulmányt érdemelne. [...] Nálunk ez az „*egy nemzet, egy cserkészszövetség*” elv nem tudott megvalósulni. Miután az 1912-ben megalakult Magyar Cserkészszövetséget Rajkék '48-ban betiltották, a KMCSSZ fogta össze a magyar cserkészteret, de csak külföldön. Magyarországon '89-ig nem volt cserkészteret, '89-ben újjáalakult a szövetség, és mellette megalakultak a szlovákiai, a kárpátaljai, a romániai, a vajdasági és a horvátországi magyar cserkészszövetségek is, szóval KMCSSZ-szel együtt összesen hét magyar cserkészszövetség lett, plusz van még a magyar cserkészlányoknak is egy szövetsége, azzal együtt nyolc. Van egy egyeztető szervünk, a Magyar Cserkészszövetségek Fóruma. Azért van szerencsém most itt lenni Magyarországon, és veled beszélgetni, mert múlt hétvégén tartottuk a Fórum taggyűlését Nagybecskerekén, lent a Vajdaságban.

GD: Milyen viszonyban vannak egymással ezek a különálló magyar cserkészszövetségek?

LLI: Ahhoz, hogy ezt megértsd, kell tudnod a történelmi hátteret. Bodnár Gábor, aki huszár százados volt, '45-ben kilovagolt az országból és azt mondta: ide nem jön vissza addig, amíg nem lesz szabad ország Magyarország. '89-ben Gábor felszállt a repülőre és visszahozta a Magyar Cserkészszövetség pecsétjét – ami nála volt –, átadta Surján Laci bácsinak, az újjáalakult Magyar Cserkészszövetség elnökének. Mi ekkor lettünk Külföldi Magyar Cserkészszövetség, addig Magyar Cserkészszövetség voltunk, tehát névváltás történt, mert hát ugye: „*sosem szűnt meg a magyar cserkészteret*” – ez volt a mítosz. Aztán segítettünk a szomszédos országokban is elindítani a cserkészteret. A Külföldi Magyar Cserkészszövetség egymillió dollárt költött erre: számítógépet, faxgépet vettünk nekik, kinyomtattunk 50 ezer példányt a Bodnár Gábor 3 kötetes cserkészkönyvéből és szétosztogattuk, ott voltunk Dunaszerdahelyen, a szlovákiai szövetség megalakulásánál, mi képeztük ki Popovics Pált, a kárpátaljai szövetség vezetőjét, szóval segítettünk nekik az elindulásban. Velük nagyon jó volt a viszony. [...] Mai szemmel nézve, igazából csak két erős pólusa van a magyar cserkészteretnek: az anyaországi és a külföldi.

GD: Miért nem csatlakoztak hozzátok a szomszédos országokban megalakult határon túli magyar cserkészszövetségek? Miért nem olvadtak be a Külföldi Magyar Cserkészszövetségbe?

LLI: Mert ennél rosszabbat nem tudtunk volna csinálni. Így is az a hír járja, hogy fel fogjuk szabadítani Erdélyt, meg anexálni fogjuk Kárpátalját. Most képzeld el, hogy

mi szépen, tizenketten, cserkészingben, zöld nyakkendőben, bocskai sapkában a fejünkön végigsétálunk Munkács utcáján. Ez az ukránoknak nem tetszene. Ők rögtön azt hinnék, hogy mi valamilyen változást akarunk. A Külföldi Magyar Cserkészszövetség jelen pillanatban 14 országban működik, de a Kárpát-medencén kívül. Az, hogy mi Erdélyt, Felvidéket, Kárpátalját, Vajdaságot és Horvátországot is befogadjuk, nem reális.

GD: Milyen elvi, illetve gyakorlati különbségek vannak az eltérő országokban működő magyar cserkészszövetségek között?

LLI: Másfél évvel ezelőtt összehasonlítottuk a pedagógiai tartalmat, és megállapítottuk, hogy két modell létezik párhuzamosan: a magyarországi modell és a külföldi modell.

GD: Miben tér el egymástól ez a két modell?

LLI: Gyakorlati dolgokban, mint amilyenek a kerettörténetek. Például nálunk nincs Star Wars és Harry Potter, nálunk Mátyás király van, hétfejű sárkány és ilyen dolgok. [...] Nekünk, akik külföldön élünk, a nemzeti identitás megtartása és ápolása élet-halál kérdés. A Magyar Cserkészszövetségben a nemzeti vonal kevésbé hangsúlyos, míg a világ-cserkészletben való jelenlét nagyobb prioritással bír. [...] Szóval ebben a kérdésben eltérnek az álláspontjaink. Mi egy egységes nemzeti magyar cserkészletet akarunk, Sík Sándor [a magyar cserkészmozgalom egyik alapítója és irányadója] alapján: az értékrendszere legyen magyar, hogy ezzel meg tudjuk tartani a magyarságunkat, meg tudjuk erősíteni az ifjúság magyarságát. Mi azt szeretnénk, ha valami kell a vajdaságiaknak, akkor tudjunk nekik segíteni; hogy a kárpátaljaiak és az erdélyiek táborozzanak együtt a Máramarosban; hogy a kecskemétiak szolgálják a Partiumban élő cserkészcsapatokat. Szóval mi így gondolkozunk. [...] A másik nagy különbség, hogy a Magyar Cserkészszövetség vezetője 30–40 év közötti, én meg jövőre leszek 70, és 28 éve vagyok elnök. Énnekem hosszú távú stratégiáim és elképzeléseim vannak, nem 3–4 éve lett mandátumom.

GD: A KMCSSZ főtitkára, Szórád Gábor a korábban említett, 2019. évi közgyűléseken beszámolt egy bizonyos Összmagyar Cserkészstratégiáról. Ez pontosan mit takar? Kinek az ötlete alapján jött létre és mi a célja?

LLI: Az Összmagyar Cserkészstratégia úgy született meg, hogy Gál András Levente [a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium közigazgatási államtitkára 2010 és 2011 között] kért egy beszélgetést: azért szeretett volna velem beszélni, mert a miniszterelnök úr szerette volna a cserkészletet támogatni, és ehhez kért egy stratégiát. Ezt kellett nekünk összeállítanunk. Andrásnak csak annyi volt a kérése, hogy létszámemelkedés legyen, és akkor ők erkölcsi és anyagi támogatást adnak. És akkor mi kitaláltuk ezt a stratégiát, aminek a legfőbb

célja a különböző országokban működő szövetségek összetartása. Öt részből tevődik össze: 1.) a működő csapatok megerősítése; 2.) új csapatok létrehozása; 3.) vonzó cserkészet kialakítása; 4.) a cserkészet láthatóságának növelése és 5.) a nemzeti mozgalom erősítése. Ennek eredményeképp egy növekedési folyamat született: míg hat évvel ezelőtt kb. 12 ezer magyar cserkész volt összesen, addig ma már 20 ezer van. Ez egy elég jó eredmény.

GD: Ez az elképesztő létszámnövekedés az új stratégiának köszönhető, vagy van más oka is?

LLI: Ez a létszámnövekedés részben a kivándorlás miatt van: egyre többen jönnek Magyarországról és a Kárpát-medencéből. Mi szerencsére most már kezdjük tudni bevonni az újonnan érkező családokat. [...] Kétfajta tagja van a szövetségnek: vannak másod-, harmad- és negyedgenerációs külföldi magyar cserkészek, mint az én gyerekeim és unokáim, ezek talán 40%-át teszik ki a szövetségünknek. Náluk a lemorzsolódás, az történik, azt nem tudod megállítani: nem találnak magyar élettársat, elköltöznek egy olyan vidékre, ahol nincs magyar közösség, s akkor elamerikaiásodnak, elausztrálosodnak, elnémetesednek. A tagságunk 60%-a azonban sejtésem szerint a Kárpát-medencében született, és a szüleivel jött ki, vagy lehet, hogy már kint született, de újonnan érkezett Kárpát-medencei szülők gyermekeként. A nagy előnye ennek a társaságnak, hogy közülük relatíve mindenki jól beszél magyarul. Mi egy hihetetlen nagy harcot vívtunk, hogy a nyelvkészséget megtartsuk a külföldi magyar cserkészekben. A '70-es '80-as években a magyar nyelvtudás a KMCSSZ-en belül gyengébb volt, mint ma. Ennek persze van egy másik oka is: sokkal kisebb lett a világ. Jövünk-megyünk gondolkodás nélkül, főleg egy nyugat-európai, de egy amerikai vagy kanadai is. Ugyanannyiba kerül elrepülni Torontóból Vancouverbe, mint Torontóból Budapestre. Nekem ugyanannyi idő New York–Los Angeles, mint New York–Budapest. Az interneten keresztül, a Facebookot, hogyha kinyitod, látod, hogy a hétvégén Székelyudvarhelyen milyen nagy esemény volt; hogy a Vajdaságban milyen vezetőképző tábor volt; hogy Szlovákiában, Kassán mit csináltak. Szóval tudunk egymásról. Ezt nem tudtad megcsinálni 20 évvel ezelőtt, most vizuális kapcsolatod lehet azokkal, akiket korábban csodabogaraknak gondoltál.

GD: Hol gyarapodik a leginkább a külföldi magyar cserkészet?

LLI: Kezdjük fordítva. Dél-Amerika kihalóban van. Oda nincs bevándorlás, ott épp-hogy tartják magukat, legyen az Argentína, Venezuela vagy Brazília. Ausztráliában vannak lehetőségek a gyarapodásra, mert oda is eljutnak az újmagyarok [az ezredforduló után, főképp a 2008–2009-es gazdasági világválságot követő emigrációs hullámmal a Kárpát-medencén kívülre került, külföldön élő magyarok]. Nyugat-Európa egy óriási lehetőség

számunkra. Londonban már két cserkészcsapatunk is van, ha minden sikerül, akkor Manchesterben is lesz egy és Írországban még egy. Tíz éven belül a Brit-szigeteken ezer magyar cserkész lehet. Ugyanez elmondható Németországról. Észak-Amerikában is hasonló a helyzet. Azokon a helyeken, ahol nekünk kihalófélben volt a cserkészletünk, most új cserkészcsapatokat indítunk, mert pezsgő magyar élet lett az új bevándorlók miatt. Folyamatosan új közösségek alakulnak. Ezekhez mi gyorsan hozzákapcsolódunk, nekem erre a feladatra van egy külön cserkészvezetőm, a Marshall Tomi, aki csak a csapatfejlesztéssel foglalkozik. Az utóbbi 8 évben 10 új cserkészcsapatot indítottunk el, most már 70 csapatunk van. Ez egy komoly előrehaladás.

GD: Mi a pontos menete az új cserkészcsapatok elindításának? Hogyan néz ki ez a gyakorlatban?

LLI: Ezt mi gerjesztjük. Először is leültünk és csináltunk egy tanulmányt: leírtuk, hogy hol voltak csapataink, hol vannak csapataink és hol gondoljuk, hogy lehetnek csapataink.

GD: Azt, hogy hol lehetnek csapataitok, mi alapján állapítottátok meg?

LLI: Végigböngészünk az internetet: begépeztük, hogy floridai magyarok, meg hétvégi magyar iskolák, meg ilyenek, és akkor láttuk, hogy ott, ahol nekünk sosem volt cserkészletünk, megerősödött a magyar szervezeti élet. Ezeket a helyeket összeírtuk, kigondoltuk, hogy hol is kezdjük, és akkor kiküldtünk egy húszon–harminc éves vezetőt egy hétvégre ide-oda-amoda, aki elment a táncpróbára, a magyar iskolába, beszélt a helyi lelkészekkel, és mindenhol meghallgatta, hogy beszélnek-e magyarul a gyerekek, vagy sem. Ezután, ha megfelelőnek találtuk a helyszínt, fölajánlottuk, hogy küldünk embereket a cserkészletet bemutatni. Három embert felteszünk a repcsire, ők odarepülnek, és a tapasztalataik alapján spekuláljuk ki, hogy ki az, akire az ottani cserkészlet beindítását rá lehet bízni.

GD: Ez fordítva is működik? Titeket is fel szoktak keresni azzal, hogy szeretnének cserkészcsapatot alapítani?

LLI: Egyre többen jelentkeznek nálunk, most már ott tartunk, hogy ez jelenti a kihívást. Én megmondtam a Tominak, hogy azt várom el tőle, hogy évente csak egy cserkészcsapatot alakítson. Azt látjuk, hogy mindenki akar cserkészletet. Jó a propagandánk, a Facebookra is kitesszük az eseményeket, szóval a cserkészlet mindenkinek a fülébe eljutott. A Nemzeti Regiszteren is, ha minden két hétben nincs három cikk a diaszpóra cserkészletéről, akkor egy se. Az volt a cél, hogy a köztudatban ott legyen a cserkészlet, és ez sikerült.

GD: A különböző állami fórumokon is, ha a diaszpóráról van szó, szinte mindig kihangsúlyozzák a külföldi magyar cserkészlet jelentőségét.

LLI: Igen, én csak úgy magamnak szoktam jegyezni, hogy a Magyar Diaszpóra Tanácson az előadók hányszor említik a cserkészetet. A legutóbbi ülésen egy harmincperces beszédben legalább hatszor említették meg.

GD: A sikerek mellett beszéljünk egy kicsit a kihívásokról is. A 2019-ben tartott KMCSSZ közgyűlés beszámolóiból kiderül az is, hogy Dél-Amerikában, de még Európában is hiány van cserkészvezetőkől. Miért nincs utánpótlás?

LLI: Nálunk három nagy kultúrkör van: a nyugat-európai, a dél-amerikai és az angolszász, azaz Kanada, USA és Ausztrália. Európában kimondottan nagy problémát jelent a vezetők megtartása. Ez egy sokkal összetettebb problémából ered, amiről sokat tudnék mesélni, és ami alapjában véve az önkéntesség hiányából fakad. Rémes ez az egész európai szubvenció, hogy mindent megkapsz, semmiért sem kell megharcolni, szóval ez a liberális közeg!

GD: Úgy érzed, hogy Nyugat-Európában liberálisabb a közeg, mint Észak-Amerikában?

LLI: Igen, erősen. És ez látszik az erkölcsi tartásban, az áldozatkészségben. Például a cserkészcsapatok esetében az ideális az lenne, ha hetente egyszer gyűlnének. Ez nagyjából mindenhol meg is történik, kivéve Európában, mert Európában egy hét szabad kell hogy maradjon a családi programok számára, ezért csak kéthetente lehet cserkészfoglalkozást tartani. Az nem elegendő, mert van egy karácsony, egy március 15-e, egy kirándulás és már nem marad csak 16 alkalom egy évben, hogy a gyerekekkel foglalkozunk. Ezzel szemben Észak-Amerikában, Ausztráliában vagy Dél-Amerikában évi 32 alkalommal foglalkoznak a gyerekekkel. De a legnagyobb kihívások nem is az időhiányból, hanem az erkölcsi kérdésekből fakadnak. Amerikában még mindig van egy puritánság, az angolszász puritánság valamilyen szinten itt megmaradt. Európában sokkal liberálisabb az általános értékrendszer.

GD: Az egyik európai cserkészvezető beszámolójában olvastam, hogy a katolikus és a református egyházak erős jelenléte veszélyeztetheti egyes cserkészcsapatok jövőjét, mert a szülők egyre kevesebb vallási tartalmat akarnak a cserkészfoglalkozásokon. A cserkészet és az egyház kapcsolatának megkérdőjelezése is egy európai jelenség, vagy ez a többi kontinensre is jellemző?

LLI: Mi a cserkész táborba odahozzuk a katolikus vagy a református papot, van mise, iszentisztelet. Ez nem egy választható program: ha pogány vagy, akkor is mész! Ezzel kapcsolatban sokkal toleránsabbak az amerikai vagy az ausztráliai, de még a magyarországi szülők

is, mint Nyugat-Európában, ahol a szülő megmondja, hogy „*templomba nem viheted be a gyerekeket!*” Én nem ebben a világban nőttem fel. Én, úgy látszik, egy középkori világban nőttem fel, mert nekem ez meglepetés volt. Európában nagyobb ellenállás van az egyház és az istenhit ellen, mint az USA-ban, Ausztráliában és Dél-Amerikában.

GD: Ezt a problémát a korábban kifejtett, Nyugat-Európára jellemző liberális közgondolkodásból eredtetted?

LLI: Hát abból, meg legyünk őszinték, a katolikus papjaink is hibásak. Nekik az apostoli hivatásuk nagyon gyenge lett az utóbbi évtizedekben. Európában már 25 évvel ezelőtt panaszkodtak nekem, hogy a németországi magyar katolikus lelkészség nem tud papot küldeni a vezetőképző táborba, mert a papok épp akkor szabadságra mentek.

GD: A vezetők utánpótlásának nehézségei, valamint az egyház és a cserkészlet kapcsolatának dilemmája mellett a KMCSSZ nemrég tartott közgyűlésének beszámolóiból kiolvasható a helyhiány is. Mennyire súlyos ez a probléma, és hol jelentkeznek leginkább?

LLI: A probléma elsősorban nem a táboroztatással van – arra lehet találni helyszínt, egy állami parkot vagy hasonlót –, a helyhiány év közben, szeptembertől májusig lép fel, amikor hetente egy alkalommal kell egy hely a gyűlésre. Na, most nekünk van egy pár ingatlanunk, de nagyon kevés. Kanadában például nagy segítséget jelentett a jezsuita egyház. Montreálban, Ottawában, Hamiltonban, Torontóban, Vancouverben sok cserkészvezető jezsuita szerzetes volt, az egyház így könnyen befogadta a cserkészteket, adott termet. De sok helyen nincs megfelelő egyházi háttér, és akkor keresni kell egy helyet, ahol a cserkészek tudnak gyűlni. Ez a kínlódás megy mindenhol.

GD: A külföldi magyar cserkészcsapatok legtöbbször egyházi helyiségekben tartják a gyűléseiket?

LLI: Bécsben igen, Linzben igen, Salzburgban nem, Münchenben igen, Stuttgartban igen, Frankfurtban igen, Heidelbergben nem, Berlinben nem, Londonban igen, Észak-Amerikában, Bostonban nem, New Yorkban nem, Clevelandben igen, Chicagóban nem, Los Angelesben igen, Hollywoodban igen, San Franciscóban igen, Vancouverben nem vagyok biztos, Edmontonban igen, Caligaryban igen. Szóval, mint hallod, merném állítani, hogy 60%-ban igen.

GD: Több európai várost is említettél, ami ellentmond azzal a korábbi megállapítással, miszerint az egyház és a cserkészlet kapcsolatának dilemmája elsősorban Nyugat-Európában jelent problémát. Hogyan lehetséges az, hogy a nyugat-európai

vezetők szeretnék a vallási tartalmat csökkenteni a cserkészfoglalkozásokon, miközben a gyűléseiket az egyház által nyújtott helyiségekben tartják?

LLI: Én ezért is nem félek. Amikor a vallási kötelékkel és istenhittel kapcsolatban volt egy nagy vita, én leültem egy darab papírral, és azt mondtam: ezek nem lépnek ki, azok sem lépnek ki, meg emezek sem lépnek ki. Tehát, ha felfüggesztenénk mindenki tagságát Európában, és újra kellene kérni a tagságot, én szerintem háromnegyede a csapatoknak újra belépne ugyanazokkal a feltételekkel.

GD: **A cserkészlet és az egyház kapcsolata után most beszéljünk a cserkészlet és a magyar nyelvoktatás kapcsolatáról. A korábban már idézett brazíliai beszámolóban olvastam: „Tapasztalatunk szerint nem érdemes a magyar nyelvet tanítani cserkészfoglalkozások alatt, hiszen így nem marad elég idő a valódi cserkészfoglalkozásokra [...]”. Neked mint a KMCSSZ elnökének mi a véleményed erről? Elvárható-e minden országban a magyar nyelv használata a cserkészfoglalkozásokon?**

LLI: Ez a probléma elsősorban Dél-Amerikára jellemző. Ausztráliában is gyenge volt a nyelvtudás, de most felerősödött, ott mindenki elfogadhatóan beszél magyarul. Észak-Amerikában ilyen gond nincs és Európában sincs. Alapelvünk, hogyha van hétvégi magyar iskola a közösségben, akkor 14 vagy 16 éves korig kötelező a cserkészeknek a hétvégi magyar iskolába járni. Azonban nem célunk, hogy magyar iskolát futtassunk a cserkészeknek. Célunk, hogy magyarul cserkészkedjünk, hogy a gyerekek magyar élményt kapjanak. Ezáltal természetesen magyar nyelvtudást is kapnak, de nem az írászalnál vagy az iskolapadban ülve, hanem a tűzrakás, a számháborúzás, a népdalok éneklése közben. Ez nagy általánosságban jól működik a legtöbb helyen, de nem Dél-Amerikában. Ahogyan az argentinai parancsnok, Lomniczy Mátyás is elmondta nekem: hiába beszélnek magyarul a gyerekekhez, ők spanyolul válaszolnak. Ott szintiszta magyar gyerek már alig van, legtöbbször vegyes házasságból származnak. Nekik problémát jelent eljönni Fillmore-ba, a cserkészletbe, mert ottan pörög a magyar beszéd. De Argentínánál és Brazíliánál is nehezebb a helyzet Venezuelában. Venezuela sajnos egy veszett ügy lett. Mi toleráljuk őket, mert sajnáljuk, ami velük történik. A magyar kormány is próbál segíteni nekik, áthozatja őket Magyarországra. A helyzet akkor sem lesz jobb, ha Madurót [Nicolás Maduro, Hugo Chávez halálát követően, 2013 áprilisától Venezuela elnöke] elteszik, és kialakítanak egy liberálisabb vagy demokratikusabb kormányt, mert a venezuelai magyarok már nem fognak visszamenni oda. Az ottani magyaroknak jobb megélhetési lehetőségeik vannak itt, Magyarországon, és meg is fogják találni a helyüket. Ezek dolgos emberek, nem fognak elveszni, meg fognak tanulni magyarul, és erősíteni fogják a nemzetet. Mi azt mondtuk

Nyisztorné Kristóffy-Jeszenszky Juditnak, aki 83 éves fejjel próbálja még csinálni Venezuelában a cserkészetet, hogy csinálja úgy, ahogyan tudja, mi nem fogunk nyelvi vagy egyéb kérdésekbe beleszólni, tagdíjat sem fogunk kérni tőlük, úgysem tudnák kifizetni. Jelentést írjon, nem kell hazudni benne, írja meg úgy, ahogyan van, mi megértjük, hogy nagyon nehéz most nekik. A világ összes többi részén azonban kezdeményeztük, hogy azokat a gyerekeket, akik nem tudnak magyar nyelven kommunikálni, egyszerűen tanácsolják el a cserkészetből. Volt olyan, hogy régi nagy cserkészvezető elhozta hozzánk az unokáját, a kis Józsikát, aki egy mukkot sem tudott, hogy mi tanítsuk meg magyarul. Közöltük vele, hogy nem tanítjuk meg magyarul, adja be a magyar iskolába, foglalkozzanak vele a szülei, tanuljon meg magyarul, és amikor az alapszintet elérte, akkor majd bevesszük a cserkészetbe. A baj az, hogy amint valaki egy másik nyelven megszólal, mindenki átvált arra, mert az sokkal könnyebb nekik. Látom az unokáimnál is, hogy amikor valaki megszólal angolul, rögtön rákapcsolnak az angolra.

GD: Említetted a fillmore-i cserkésztabort. Beszélnél erről kicsit bővebben?

LLI: Buffalo mellett, Fillmore-ban van a Sík Sándor Cserkészpark. Na, ez olyan, mint a Hárshegy volt a magyarországi cserkészetben: Fillmore a nyugati magyar cserkészet Mekkája. Az egész úgy kezdődött, hogy volt egy ügyvéd, aki anno megvette ezt a parkot a három gyerekének, akik minden nyáron elmentek oda fenyőfát ültetni. Ez az ügyvéd összebarátkozott Ubullal, Kővári Lajossal, aki egy hontalan sas volt, piarista pap. [...] Egyszer jön Ubul, hogy az ügyvéd eladná a telket, és nem akar rajta sok pénzt keresni. Már régen szeretnénk volna egy táborhelyet, és ez minden szempontból megfelelt annak. Tudod, Fillmore három nagy konglomeráció, New York, Toronto és Cleveland közepén van, így mindannyiunknak maximum 4–5 óra kocsit. Szóval a négy nagy cserkészvezető, Ubul, Bodnár Gábor, Gerencsér István és Némethy György 1963-ban 40 ezer dollárért megvették ezt a területet úgy, hogy mindegyik lerakott 10 ezer dollárt az asztalra a saját zsebéből, mint adományt a Cserkészszövetségnek. Ezt a parkot azóta is fejlesztjük, éppen most építünk benne egy újabb épületet, melyet a Nemzetpolitikai Államtitkárság is támogat. Jövő nyáron kb. 1000 cserkész fogunk ott táboroztatni 10 napon keresztül.

GD: A 2018. évben más helyszíneken is rendeztetek táborokat: Gold Coastban, Ausztrália keleti partján; Seattle-ben, Washington államban; sőt, még a Margaritaszigeten is, Venezuelában. Ezek hogyan valósultak meg?

LLI: Ezek az együttlétek a Diaszpóra Iskolatábor projektünk keretében valósultak meg. Elmondom ennek a hátterét. Ez úgy született meg, hogy a 2018. évet a hétvégi magyar iskolák évének [2018 a külföldi magyar családok éve volt] minősítette a Nemzetpolitikai

Államtikárság, és ennek apropóján 1–2 millió forintos pályázati lehetőséget nyújtottak minden hétvégi magyar iskolának, amit ezek fel is használtak. Aztán jöttek azzal, hogy szeretnének egy nagyobb projektet is megvalósítani, aminek kifelé jó sugárzása van. Kérdezték, hogy nem tudunk-e valamit javasolni.

GD: Szóval ezeket, a világ különböző pontján megszervezett iskolatáborokat a magyar kormány kezdeményezte?

LLI: Ők támogatják anyagilag. Szóval ők jöttek, hogy tudnánk-e valamit csinálni. Én mondtam, hogy visszamegyek a szállodába, és majd jövök egy javaslattal. Mi már ugye 60 éve csináljuk az iskolatábort Fillmore-ban. Ennek az alap elképzelése az volt – ezt még Bodnár Gábor indította el –, hogy a szórványban élő észak-amerikai fiataloknak bepótoljuk, amit szeptembertől májusig egy magyar iskolában kapnának, mégpedig egy cserkészparkba szervezett iskolatáborban. Délelőtt földrajz, néprajz, irodalom, történelem, nyelvtan stb., délután meg kinti foglalkozások a természetben, tehát cserkészet, de ezekben az iskolatáborokban nem volt alapkövetelmény, hogy a gyerek cserkész legyen, ide csak annyi kellett, hogy 8 és 14 éves kor közé essen, beszéljen magyarul, és a szülei ki tudják fizetni a tábor díját. Ezt csináljuk 60 éve a Sík Sándor Cserkészparkban. Na most én arra gondoltam, hogy a Nemzetpolitikai Államtikárság kérésére kidolgozhatnánk egy olyan projektet, ami lényegében az iskolatáborunk kibővítését jelentené: 6 év alatt megcsináljuk ugyanazt 24 helyen világszerte. Kérdeztem, hogy mennyit szánnának erre. Mondták, hogy évi 50 milliót. [...] Ez azért nagy dolog, mert így még többen részt tudnak venni az iskolatáborokban, mert amit eddig is csináltunk Fillmore-ban, arra csak a közelebbi településekről tudtak eljönni. Az a tábor 350 dollárba kerül két hétre. Ha a gyereket beülteted Clevelandben a kocsiba, egy tank benzinedbe kerül az út, de ahhoz, hogy Kaliforniából odarepítsd, 450 dollár a repülőjegy. Szóval én úgy gondoltam, ha a gyerekek nem tudnak eljönni Fillmore-ba, mi visszük hozzájuk az iskolát. A hétvégi magyar iskolák pedagógusai meg nagyon örültek ennek, mert úgy látszik, nekik ehhez nincs elég szervezői tapasztalatuk és anyagi támogatottságuk.

GD: Beszéltél a jelenlegi anyaországi támogatásokról, de mi volt régen? Milyen kapcsolat volt a Külföldi Magyar Cserkészszövetség és Magyarország között az 1989-es rendszerváltás előtt?

LLI: Ez egy rövid válasz lesz: semmilyen.

GD: Az államszocializmus alatt semmiféle kapcsolatotok nem volt Magyarországgal?

LLI: Nem. Mi nem jártunk be a konzulátusra, legfeljebb előtte tüntettünk. Ez volt.

GD: És közvetlenül a rendszerváltás után?

LLI: Hát nézd, az első kormánynál rögtön voltak kapcsolatrendszerünk, mert Göncz is cserkész volt, és Antall is cserkész volt. Gönczcel még a köztársaság kikiáltása előtt találkoztam Bodnár Gábor vacsoraasztalánál. Nem tudtam, hogy ki az az Árpi bácsi. Gáborral nagyban elcseverészték, én meg végighallgattam. Kedves bácsi, milyen érdekeseket mond – gondoltam magamban –, aztán köztársasági elnök lett. Szóval már akkor, a legelején elkezdődött a kapcsolatfelvétel a magyar kormányval. Az egy nagyon rendezetlen és nehéz időszak volt olyan szempontból, hogy a Magyarok Világszövetsége is létezett, és nagyon nehéz volt megtalálni, hogy hol kapcsolódjunk. Anyaországi támogatásról akkor még szó sem lehetett. Voltak próbálkozásaink, én jártam a Határon Túli Magyarok Hivatalában is, a Gellért-hegyen, de az inkább azért volt, hogy tudjanak rólunk, hogy tudják, mit akarunk csinálni. Aztán jöttek a Hornék, akkor teljesen lezáródott a dolog.

GD: A Horn-kormány alatt milyen egyeztető fórum volt a diasz póraszervezeteknek? Hol konzultáltak egymással?

LLI: A Magyarok Világszövetsége nyújtott erre lehetőséget. Abban mi is részt vettünk. Volt egy megállapodás Csoóri és Bodnár közt arról, hogy a Világszövetség nem indít semmilyen ifjúsági szervezetet, mi pedig nem hozunk létre semmilyen ernyőszervezetet a diaszpórában. Szóval jártam az MVSZ közgyűlésekre, nagyon kellemes valami volt, negyven valahány éves voltam, érdekes volt ott ülni az írók közt és ismerkedni, de az egy sóhivatal volt. Főleg arról szólt, ahogy az erdélyiek és a magyarországiak harcolnak egymással: Patrubány és Csoóri, mi meg figyeltük a periferián, hogyan nyírják ki egymást. Hornék alatt csak ez volt: semmi kapcsolatrendszer, semmi közeledés. Aztán jött az első Orbán-kormány, akkor született meg a Hungarológia Program a Balassi Intézetben, amiben a Külföldi Magyar Cserkészszövetség is részt vett, a mai napig mi koordináljuk. Akkor voltak ilyen pillanatok, hogy Deutsch Tamás mint ifjúsági miniszter elment kólázni a cserkészeinkkel Magyarországon. Szóval elkezdődött a kapcsolatfelvétel. Eleinte nagyon ad hoc volt és szervezetlen. Nekünk akkorra már megvolt a saját tanácskozási testületünk, a Magyar Cserkészszövetségek Fóruma, így mi tudtunk egymással szervezeten tárgyalni. Aztán jött a Medgyessy–Gyurcsány-kormány, amiről csak egy pozitívumot tudok mondani: nem szüntették meg a Balassi Intézetben a Hungarológia Programot. Én akkor Washingtonban éltem, mert a vállalat, ahol dolgoztam, oda küldött, és hát akkor kiküldték oda a Simonyit [Simonyi András, Magyarország washingtoni nagykövete 2002 és 2007 között]. Jött hozzám a helyi csapatparancsnok, hogy „*Imre, most mit csinálunk?*” Hát – mondom neki – építsük

a kapcsolatot a mindenkori magyar kormánnyal! *„Na, de mit csinálunk a karácsonyi ünnepélyen?”* Az Orbán-kormány alatt ugyanis Jeszenszky Géza volt a nagykövet, aki nagy cserkészbarát volt, így a helyi cserkészcsapat karácsonyi ünnepélyét mindig a nagykövetségen tartottuk: mi hoztuk a betlehemest, Gézáék megcsinálták a fát, a kuglófot, vallási énekeket énekeltünk, nagyon szép volt. Most meg félték, hogy Simonyi alatt ezt nem lehet. Mondom a csapatparancsnoknak: *„Nézd, én bemegyek és megkérdezem tőle, hogy ez a dátum jó lesz-e.”* Így is lett. Amikor láttam, hogy Simonyi bizonytalankodott, mondtam neki, hogy *„Ezt már négy éve így csináljuk, hát most meg akarja szakítani a nagykövet úr a tradíciót, hogy a diaszpóra gyerekei idejöhessenek karácsonyt ünnepelni?”* S akkor mi szépen kinyomtattuk az énekeket, a cserkészek megjöttek egyenruhában az ünnepélyre, ott voltak a szülők, és ott volt Simonyi is. Leült mellém, mondtam neki: *„Tessék, itt van a szöveg, biztosan nem ismeri, de próbálja meg énekelni”.* És ő ezt szépen, diplomatikusan végigülte minden évben, még a Gyurcsány idejében is. [...] Aztán Gyurcsányék elmentek, és jöttek az Orbánék, beindult a Diaszpóra Tanács és a Nemzetpolitikai Államtitkárság programjai, ettől kezdve sokkal egyszerűbb lett a dolog. Egyszer, még az elején Gál András Levente megkért, hogy menjek be hozzá. Úgyis jöttem Magyarországra, hát bementem, és a titkárnője odaszólt nekem, hogy *„a lányom is cserkész, mit hozhatok magának?”* Ekkor kezdtem érezni, hogy itt változnak a dolgok. [...] A jelenlegi kormánnyal nagyon könnyű együttműködni. Legyen szó bármilyen közösségépítésről, hogyha bemegyünk és kérünk valamit, akkor rögtön fogadják a kérésünket. A bizalom megvan, mert tudják, amit mi csinálunk az értékes, az összmagyar cserkészlet értékes. Becsületes emberek csinálják, mi nem a saját zsebünkre dolgozunk, a közösségért tesszük, amit teszünk, és fel is tudunk mutatni pozitív eredményeket.

GD: Köszönöm szépen a beszélgetést!

Budapest, 2019. május 13.